

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ;

Ὁ ἀφελὴς δάσκαλος δὲ δυσκολεύεται ν' ἀπαντήσῃ : Ζωγραφικὴ εἶναι ἡ τέχνη τοῦ ἀναπαριστᾶν τὴν φύσιν — καὶ κρίνοντας φυσικὰ τὸ ἔργο ἀπ' τὴν ἀναπαραστατικὴν του ἐπιτυχίαν σὰς λέει ἀκόμα πὼς οἱ βυζαντινὲς νὰ ποῦμε εἰκόνας εἶναι κακὴ ζωγραφικὴ, κι' ἡ βυζαντινὴ ἐποχὴ πὼς εἶναι ἐποχὴ καλλιτεχνικῆς κατάπτωσης.

Πρέπει νᾶμαστε καὶ μεῖς ἀφελεῖς γιὰ νὰ πιστέψουμε σὲ μιὰ τέτοια διδασκαλία. Οὔτε μιὰ ὁλόκληρη ἐποχὴ κόθει χωρὶς λόγον τοὺς δεσμούς της μὲ τὸ ἄμεσον παρελθόν, οὔτε ἄξιφνα ξεμαθαίνουν οἱ ἄνθρωποι νὰ ζωγραφίζουσιν, οὔτε τὸ ὅτι ἀπαγορευτήκανε στοὺς βυζαντινοὺς ζωγράφους τὰ μοντέλα ἦταν λόγος νὰ ξεχαστῇ κάθε ὀπτικὸς καὶ ἀνατομικὸς νόμος. — Ἔχουμε ἄλλωστε ἐποχὰς πού χωρὶς νὰ ἀπαγορεύονται τὰ μοντέλα, σχεδιασθήκανε ἄνθρωποι διαστρεβλωμένοι ὀπτικά, καὶ πού ἡ ἀντιγραφὴ τῆς φύσης ἔγινε κάκιστα. Οὔτε ἀκόμα θὰ πιστέψουμε πὼς σὲ μιὰν ὁλόκληρη ἐποχὴ σὰν τὴ βυζαντινὴ ἔλειψαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ ζωγραφικοῦ ταλέντου, ἀλλὰ περισσότερον πιστεύουμε ὅτι ὅπως ὁ κύριος δάσκαλος δὲν ἱκανοποιεῖται ἀπ' τὰ ἔργα τῶν βυζαντινῶν, ἴδια καὶ τοὺς βυζαντινοὺς δὲν τοὺς ἱκανοποιούσαν καὶ τῆς κλασικῆς ἐποχῆς ἀκόμα τὰ ἔργα κι' ἀντὶ νὰ συνεχίσουν σ' αὐτὸ τὸ δρόμον, ἄλλαξαν κατευθύνσεις. Αὐτὸ πού δὲν ξέρει ὁ δάσκαλος — γιὰτὶ δὲν τοῦ τόμαθαν — εἶναι τὸ ὅτι ὑπάρχουσιν δυὸ διάφορες ἀντιλήψεις στὴν τέχνη πού κανονίζουν κάθε φορὰ τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν, καὶ τὸ ὅτι δὲν περνάει καὶ γιὰ τὶς δυὸ ὁ δρισμὸς τῆς ζωγραφικῆς πού μᾶς ἔδωσε.

Βέβαια ἀκαδημαϊκὴ τέχνη εἶναι τὸ ἀναπαριστᾶν τὶς ποικίλες μορφὰς τῆς φύσης, μὰ ὑπάρχει κι' ἐξπρεσιονιστικὴ τέχνη πού δὲν θὰ πεῖ αὐτό, ἀλλὰ θὰ πεῖ δημιουργεῖν. Τὸ ὅτι δὲν χρειάζεται καμιὰ προπόνηση γιὰ νὰ νοιώσῃ κανεὶς τὴν πρώτην, δὲν εἶναι λόγος ν' ἀρνηθοῦμε τὴν εἰδικὴν ἀξίαν της· τὸ ὅτι ὅμως εἴμαστε συνειθισμένοι νὰ ζητᾶμε ἀκριβῶς αὐτὰ πού δὲν ἐπιδιώκει νὰ μᾶς δίνη ἡ δεύτερη, καὶ τὸ νὰ μὴ ξέρουμε νὰ ζητήσουμε αὐτὸ πού ἔχει, εἶναι λόγος νὰ μὴ τὴ νοιώθουμε καὶ νὰ τὴ λέμε ἀπ' τῆς ἀπόψεως μᾶς κακὴ τέχνη.

Δὲν ἀρνιόμαστε λοιπὸν πὼς τὸ τοπεῖο ποὺ μᾶς δώσατε εἶναι θαυμάσιο, εἶναι καμωμένο τέλεια, ἴδια πραγματικό· μπράβο σας χίλιες φορές, ἀλλὰ ἔχετε τὴν ἰδέα πὼς δημιουργήσατε κάτι ; ὅτι μᾶς δώσατε κάτι ἀπ' τὸ εἶναι σας ; κάτι τέτοιο θαρῶ πρέπει νὰ σημαίνει δημιουργία. Ὁ θεὸς ἔκανε τὸ τοπεῖο, καὶ τὸ τοπεῖο αὐτὸ κλείνει μέσα του τὸ Θεὸ τὸν ἴδιο ποὺ κλείνουμε καὶ μεῖς μέσα μας· εἶδα τὸ ἴδιο τὸ δεντράκι ποὺ δὲν ἔχει ξέχωρη ὑποκειμενικότητα ἀπὸ μένα· τόειδα χιῆς, τόειδα καὶ σήμερα· καὶ χιῆς μοῦ φάνηκε θλιμένο καὶ σήμερα χαρούμενο ἔτσι ποὺ προσαρμόστηκε κάθε φορὰ μὲ τὸ ὁμοίωμά του ποὺ μοῦ δώσατε, ἀφοῦ μάλιστα τὸ πετύχατε τόσο στὴν ἀναπαράσταση του ποὺ δὲν κατάλαβα πὼς ἦταν χρώματα καὶ μουσαμάς. Ἐγὼ λοιπὸν ὁ κακὸς ἀντιγραφέας ποὺ στρεβλώνει τὰ κλωνιά του, ποὺ χαλάει τὴν προοπτικὴ του, ποὺ ἀλλοιώνει τὸ χρῶμα του, δὲν ἀντιγράφω τὸ δεντράκι τοῦ Θεοῦ μας, ἀλλὰ δημιουργῶ ἓνα δεντράκι ποὺ δὲν θάβαι τὴ μιὰ χαοῖμένο καὶ τὴν ἄλλη λυπημένο ἀνάλογα μὲ τὴν ψυχικὴ σας κατάσταση, γιὰτὶ δὲν κλείνει μέσα του τὸν Θεὸ ποὺ κλείνετε μέσα σας καὶ σεῖς, ἀλλὰ κλείνει μέσα του κάτι ἀπὸ μένα. καὶ σὰν ὅταν τὸ ζωγράφιζα τόθελα χαρούμενο, χαρούμενο θὰ τὸ βλέπετε κι' ὅταν ἀκόμα εἴσαστε λυπημένοι· ἐγὼ δὲ σᾶς δείχνω τὸ δεντράκι, ἐγὼ ζωγράφισα ἓνα δικό μου δεντράκι, καὶ σᾶς δείχνω τὸ ἔργο μου. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, δὲν εἶναι ὀπτικά ἄρτια μιὰ γυναῖκα μέσα στὴν Α. ἢ τὴ Β. φωτοσῖαση, τούτῃ ἢ ἐκείνῃ, ὁμορφῇ ἢ ἄσκημῃ, εἶναι ὅμως ἡ Μητέρα τοῦ Θεοῦ τοῦ Χριστιανοῦ καλόγερου, καὶ κλείνει μέσα της τὴν πιστὴ ψυχὴ τοῦ βυζαντινοῦ δημιουργοῦ της. Ὁ Βασιλιάς τοῦ Αἰγύπτου, δὲν ἀρέσει στὸ δάσκαλό μας γιὰτ' εἶναι κακοσχεδιασμένος, δὲν εἶναι καλοσχεδιασμένη ἢ μορφῇ ἢ ἀνθρώπινῃ μὰ ἔχει μέσα του ὅλη τὴν ἔννοια τοῦ βασιλιᾶ ὅπως τὸν ἔνοιωθε ὁ δημιουργὸς τοῦ Αἰγύπτου, καὶ γιὰ χιῆς καὶ γιὰ πάντα, καὶ τόσο γιὰ τοὺς σύγχρονους τοῦ Αἰγύπτου, ὅσο καὶ γιὰ ὅλους ποὺ ξέρον νὰ βλέπουν ἀπ' αὐτὲς τὶς ἀπόψεις.

Δὲ θ' ἀσχοληθῶ μὲ τὰ ἐποχικὰ αἰτία ποὺ δώσανε τὶς τέτοιες ἢ τέτοιες κατευθύνσεις στὴν τέχνη, οὔτε μὲ τὸ ποιὸς ὁ Ἀκαδημαῖσμος ἢ ὁ ἔξπρεσιονισμὸς εἶναι πιὸ ἀντάξιος νὰ σηκώσῃ, ἀνεξάρτητὰ ἐποχῆς, τὴ λέξη τέχνη. Θέλω μόνο νὰ ξεκαθαρίσω ὅτι ὁ ὀρισμὸς ἀναπαριστᾶν μόνο μέσα στὴν

Ἐκαδημαϊκὴ ἐποχὴ μπορεῖ νὰ σταθῇ. Κι' ἐπειδὴ ὁ δάσκαλος μᾶς γυρίζει πάλι πίσω ἐπιμένοντας, τοῦ ἀπαντῶ: Δέχουμαι πὼς δὲν ἀντιγράφει ἀπλῶς ὁ ἀκαδημαϊκός, δέχουμαι ἀκόμα πὼς μᾶς ἔδωσε τὸν ἀνώτατο τύπο τῆς ὁμορφιάς, ἀκόμα πὼς ἡ φαντασία συμπληρῶνει τὴ φύση, δέχουμαι πρὸς στιγμὴν τὰ πάντα γιὰ χατήρι σου, ἀλλὰ νὰ τελειώνουμε: ἄλλο πρᾶγμα τὸ ἀναπαριστᾶν, ἄλλο τὸ ἐξωραΐζειν, ἄλλο τὸ συμπληρῶνει, ἄλλο ὅλ' αὐτά, κι' ἄλλο τὸ ζωγραφίζειν ποῦ δὲν εἶναι τουλάχιστον σήμερα οὔτε συμπληρῶνει, οὔτε ἐξωραΐζειν, οὔτε ἀναπαριστᾶν μὰ εἶναι δημιουργεῖν αὐτὸ ποῦ δὲν ὑπάρχει καὶ μὲ μέσα αὐτὰ ποῦ ὑπάρχουν — Ὑστερα: σήμερα βιάζουμαι, εἶμαι ἀνύσχητος, κάτι ζητάω, τρέχω...

Τ. ΚΑΛΜΟΥΧΟΣ

PIERRE DE RONSARD

Δὲν πρόκειται σ' ἓνα μικρὸ σημείωμα γιὰ τὴν «Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη» ν' ἀναλύσω τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ Pierre de Ronsard. Ἄν ἀναφέρω τὸ ὄνομα του εἶναι γιὰ δυὸ λόγους. Πρῶτον, γιὰ νὰ σημειώσω τὴν θλιβερὴ ἔλλειψις περιοδικῶν στὴν Ἑλλάδα, ἐννοῶ, σοβαρῶν τέτοιων. Ἐκατονταετηρίδες περιφήμων ἀνθρώπων ἐφορτᾶζονται ὄχι μόνον στὴν Γαλλία. ἀλλὰ σὲ ὅλα τὰ πολιτισμένα κράτη, ὅπως ἡ τετάρτη ἑκατονταετηρὶς τῆς γεννήσεως τοῦ Ronsard—τοῦ Ronsard τοῦ μιμητοῦ τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Πινδάρου—καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐλλεῖπει περιοδικῶν ἢ μάζα—ἢ μάζα τῶν διανοουμένων ἀκόμη, ἀγνοεῖ ἂν ὄχι τὸ γεγονός, ἀλλὰ τὴ σημασίαν τοῦ γεγονότος. Δεύτερον, διότι τὸ παράδειγμα τοῦ Ronsard εἶναι ἀρκετὰ ὑποβλητικόν. Ὁ Ronsard, ἀφ' οὔ, εἶναι ἀλήθεια, ἐνόσω ζοῦσε ἐτιμήθη, ἐξυμνήθη ὅσο κανεὶς ἴσως ποιητῆς ἄλλος ποτέ, ἐπὶ δύο ὀλοκλήρους αἰῶνας κατόπιν ἢ παρεγνωρίσθη τελείως, παρεξηγήθη, ἢ ἐλησμονήθη. Ἄλλ' ἢ δικαιοσύνη ποῦ τοῦ ἀπεδόθη—ἀργὰ ἀργὰ—καθ' ὅλη τὴ διάρκειαν τοῦ αἰῶνός μας ἄξιζε τὸν προῶτό του θρίαμβον. Περὶ αὐτῆς καὶ μόνο θὰ ἀσχοληθῶ ἐδῶ καὶ ἂν θὰ ἀναφέρω βιβλία, δὲν εἶναι γιὰ νὰ δεῖξω